

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ประชากรมีคุณภาพ ทั้งคำกล่าวของทานพุทธทาสภิกขุ (2516 : 2) ที่กล่าวว่าการศึกษาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เจริญขึ้นในทุก ๆ ด้านอันจะเป็นประโยชน์และส่งผลถึงสังคม และประเทศชาติต่อไป ซึ่งในการให้ศึกษานั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบโรงเรียน ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็คือครู

ครูมีบทบาทในการพัฒนาเยาวชนให้มีความเจริญทั้งทางค่านิยมปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ตลอดจนการอบรมสั่งสอนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีรสนิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต (พุทธทาสภิกขุ 2524 : 4) ทั้งนี้สิ่งที่ท้าทายต่อภาระหน้าที่อันสำคัญ ของครูก็คือ การให้การศึกษาอบรมแก่ลูกศิษย์อย่างไรจึงจะส่งผลให้เขาเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

อาชีพครูเป็นอาชีพหนึ่งที่รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อ 19 โคจรมาไว้ถึง ความสำคัญของการฝึกหัดครูว่า "รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครูทุกระดับ และพึงดำเนินการผลิตครูอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีครูที่สามารถให้การศึกษาได้สมบูรณ์ สมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ" (2520 : 1-20)

การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาครูของกรมการฝึกหัดครูนั้นมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งให้นักศึกษาครู มีความรู้กว้างขวางในศิลปวิทยาการหลาย ๆ แขนง ที่จะส่งเสริมให้นักศึกษามีบุคลิกภาพและปรับตัวให้เหมาะสมแก่การเป็นครู และการเป็นผู้นำที่ดี จึงได้จัดให้วิชาพื้นฐานทั่วไป ให้นักศึกษาได้เรียนตามหลักสูตรภาคบังคับเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ดี การดำเนินชีวิตที่เป็นสุข และมีคุณค่าต่อสังคม

(กรมการฝึกหัดครู 2525 : 11)

วิชาพื้นฐานทั่วไปในหลักสูตรกรมการฝึกหัดครู กลุ่มวิชาในสาขามนุษยศาสตร์ นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะเป็นกลุ่มวิชาที่มุ่งส่งเสริม เพื่อศึกษาระยะและมรดกทาง วัฒนธรรม โดยส่งเสริมให้สามารถไขว้จากรูปภาพในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันสัมพันธ์กับ ความคิด จิตใจ ปลุกฝังให้เกิดปัญญาและความสามารถเขาใจตนเองมีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน เขาใจและเห็นคุณค่าของงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนรู้จักใช้ วิชาการ และแหล่งที่จะไต่มาซึ่งความรู้ดังกล่าว (กรมการฝึกหัดครู 2525 : 12) ในกลุ่ม วิชาพื้นฐานนี้ หลักสูตรกรมการฝึกหัดครู ก็ได้ให้ความสำคัญกับวิชาศิลปศึกษาไม่น้อย โดย บรรจงวิชาความเข้าใจในศิลปะไว้ในกลุ่มวิชาบังคับพื้นฐาน ซึ่งตรงกับจุดมุ่งหมายของ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ที่ได้ให้ความสำคัญกับศิลปศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมาย เฉพาะลงไปในหมวดที่ 6 ข้อที่ 50 มีใจความสำคัญดังนี้คือ "รัฐพึงจัดการศึกษาเพื่อ เสริมสร้าง และก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของศิลปะ" และในหมวดที่ 1 ข้อที่ 9 มี ใจความสำคัญว่า "ให้มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการศิลปะ" (สำนักงาน การศึกษาแห่งชาติ 2520 : 1-10) ทั้งนี้เป็นเพราะนักการศึกษาของไทยได้ตระหนักถึง ประโยชน์ของศิลปะศึกษามากว่านานอารยะประเทศโลกดำเนินมานานแล้ว

ศิลปศึกษาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจในคุณค่าของ สุนทรียภาพ และพุทธปัญญาของมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัยที่นานมา ไต่รู้คุณค่าของความผูกพัน ระหว่างศิลปะกับชีวิต และบังเกิดค่านิยมคอดีศิลปวัฒนธรรมของชาติ รู้จักนำเอาศิลปะมา ประยุกต์ให้ชีวิตมีความสุขสมบูรณ์ (สงวน รอดบุญ 2525 : 28) นิรมล ทิรณสาร สวัสดิ์คิบุตร (2525 : 34) โลกกล่าวถึง ศิลปศึกษาว่า "เป็นการศึกษา เรื่องของการ สร้างงานศิลปะ ซึ่งอาจเป็นทั้งการสร้างงานศิลปะของผู้เรียนเอง หรือการสร้างงานของ ผู้อื่น และเป็นวิชาที่จำเป็นของบรรจทั่วไปในหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เกิด การเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ หลายประการ และการเรียนรู้เหล่านั้น จะช่วยให้ผู้เรียน สามารถ เติบโตขึ้นเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และเจริญก้าวหน้า" นอกจากนี้ ยังมีแนวความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันของนักการศึกษาทางศิลปศึกษา (art - educator) อีกท่านหนึ่ง ก็คือ ไอส์เนอร์ (Eisner 1972 : 1 - 15) มีความ เชื่อว่า ศิลปศึกษา เป็นวิชาที่มีคุณค่าในตัวเอง มุ่งสร้างเสริมการศึกษาให้แก่เด็กอย่าง

กว้างขวาง ในการพัฒนาทางค่านิยมและความคิดสร้างสรรค์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทั้งนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า วิชาศิลปศึกษา เป็นวิชาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

วิชาความเข้าใจในศิลปะ (art appreciation) เป็นวิชาพื้นฐานทางศิลปศึกษาวิชาหนึ่ง ที่โคจักษ์ให้มีการเรียนการสอน ขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศอย่างแพร่หลาย วิชานี้มีขอบข่ายการศึกษาเกี่ยวกับความหมายที่มาและองค์ประกอบของศิลปะ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน และมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการหาความเพลิดเพลินกับการชื่นชมงานศิลปะได้อย่างมีคุณค่า

ถึงแม้ว่า การเรียนการสอนวิชาความเข้าใจในศิลปะ ได้มีมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ยังไม่ปรากฏว่าได้มีการสำรวจสภาพการเรียนการสอน เพื่อเอื้ออำนวยต่อความต้องการของผู้เรียนและผู้สอน และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้นแต่อย่างใด ชูศักดิ์ เพรสคอตต์ (Chusak Prescott 1981:2981-A) อาจารย์และนักการศึกษาทางศิลปศึกษานึ่งที่มีประสบการณ์ทางศิลปศึกษา ในระดับอุดมศึกษามาเป็นเวลาหลายปี ได้ให้ความสนใจในเรื่องนี้และได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร ศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู 36 แห่งของประเทศไทย ผลจากการศึกษาทำให้มองเห็นความจำเป็นที่ควรที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรศิลปศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามยุคสมัย

ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาอีกท่านหนึ่ง ก็ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาสภาพการเรียนการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยท่านได้กล่าวไว้ในการบรรยายเรื่องการศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร ดังนี้

"ในปัจจุบัน สถานการณ์การศึกษาศิลปะระดับอุดมศึกษา ได้พัฒนาและเจริญก้าวหน้าไปมาก สถาบันการศึกษาหลายแห่ง กำลังมีบทบาทมากขึ้นในการส่งเสริมและพัฒนาวิชาการ รวมทั้งการเรียนรู้อาชีพปฏิบัติทางศิลปะ ตลอดจนการหาแนวทางพัฒนาความคิด จิตใจของมนุษย์ ในด้านสุนทรียศาสตร์และวัฒนธรรมของไทย แต่ในปัจจุบันนี้ยังไม่ปรากฏว่ามี การสำรวจสภาพการเรียน

การสอนศิลปะโดยรอบคอบ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมที่เปลี่ยนไป" (มหาวิทยาลัยศิลปากร : 2529)

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น ทำให้มองเห็นถึงสภาพความต้องการ ทางด้านข้อมูลพื้นฐานในเชิงสำรวจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาความคิดเห็น ของอาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาความเข้าใจในศิลปะ ในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ เพราะวิชาดังกล่าวนับได้ว่าเป็นวิชาบังคับพื้นฐานที่สำคัญวิชาหนึ่งในหลักสูตรศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู ที่นักศึกษาทุกคนจะต้องเรียน เป็นวิชาบังคับ ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อ การพัฒนา การเรียนการสอน วิชาความเข้าใจในศิลปะให้มีประสิทธิภาพและทันกับยุคสมัยยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรี เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาความเข้าใจในศิลปะ ในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรี เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาความเข้าใจในศิลปะ ในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา ความเข้าใจในศิลปศึกษาในสถานต่าง ๆ ทั้งนี้คือ ผู้สอน ผู้เรียน เอกสารประกอบการเรียนการสอน เนื้อหาวิชาและหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผล
2. กลุ่มประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ
 - 2.1 อาจารย์ผู้สอนวิชา ความเข้าใจในศิลปะ ในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ในปีการศึกษา 2529 และอาจารย์ที่เคยสอนวิชาดังกล่าวมาแล้ว
 - 2.2 นักศึกษาระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ที่เรียนวิชาความเข้าใจในศิลปะ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2529

ช่อกทดลองเบื่องท่น

ถ่ือว่ากลุ่มประชากรทอบแบบสอบถามทวยความจรงใจ

คำจำกัดความในการวิจัย

ความคึกเห็น หมายถึง ความรู้ส่กน่กคึกเฉพาะตัวของอาจารย์ และน่กศึกษา
ที่แสดงออกต่อคำถามที่เป็นไปในทางเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่แน่ใจ

สทวิทยาลัยรทนโกศลนทร หมายถึง กลุ่มวิทยาลัยครูในเขตกรุงเทพมหานคร
ประกอบทวย วิทยาลัยครูชนบุรี, วิทยาลัยครูบานสมเค้จเจ้าพระยา, วิทยาลัยครู
จันทรเกษม, วิทยาลัยครูพระนคร, วิทยาลัยครูสวนคุสศ, วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

วิชาความเข้าใจในศึลปะ หมายถึง วิชาในสาขาศึลปะศึษา ที่เป็นวิชาบังคับ
พื้นฐานของน่กศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาศึลปะศึษา ในสทวิทยาลัยรทนโกศลนทร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึษาค้นคว้า ผู้วิจัยคึศึษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็น
ภาษาไทยและภาษาทางประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและสร้างแบบสอบถาม

2. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยคึสร้างแบบสอบถามชั้น 2 ชุก คึอ

ชุกที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ ประกอบทวยแบบสอบถาม
3 ทอน ซึ่งมีรายละเอียดค้งน

ทอนที่ 1 ประกอบทวย แบบสอบถามข้อมูลเบื่องท่นของอาจารย์
ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบทรวจค่าทอบ (check list)

ทอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคึกเห็น เกี่ยวทกับการเรียนการ
สอนวิชาความเข้าใจในศึลปะ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า
(rating scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เปิดโอกาสให้อาจารย์ได้แสดง
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา ความเข้าใจในศิลปะอย่าง
อิสระ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (open ended)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับนักศึกษา ประกอบไปด้วยแบบสอบถาม
3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของนักศึกษา
ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจคำตอบ (check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
เรียนการสอนวิชา ความเข้าใจในศิลปะในค่านาง ๆ (เป็นแบบสอบถามชุดเดียวกับชุดที่
1 ตอนที่ 2)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดง
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา ความเข้าใจในศิลปะ อย่าง
อิสระ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (open ended)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาปรับปรุงโดย

1. ใหญ่ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสม
ความครอบคลุมเนื้อหา ความตรงตามเนื้อหา

2. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับอาจารย์ผู้สอน 5 คน และ
นักศึกษา 25 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อความที่เข้าใจยาก และใช้ภาษาไม่ชัดเจน

3. กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์ผู้สอนวิชาความเข้าใจ
ในศิลปะ ในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชา ความเข้าใจ
ในศิลปะ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 ในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งมี
รายละเอียดดังนี้

3.1 อาจารย์ผู้สอนวิชาความเข้าใจในศิลปะจากวิทยาลัยครู สหวิทยาลัย
รัตนโกสินทร์ จำนวน 20 คน

3.2 นักศึกษา ครอบคลุมปรากฏการณ์ที่เรียนวิชา ความเข้าใจในศิลปะจาก
วิทยาลัยครู สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ จำนวน 472 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา
ความเข้าใจในศิลปะ ไปทดสอบกับกลุ่มประชากรด้วยตัวเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยตรวจให้คะแนนเป็น
มาตราส่วนประเมินค่า

5.2 นำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สถาบัน
คอมพิวเตอร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน และทดสอบค่าที

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นประโยชน์ต่อการจัดการฝึกหัดครู ในการปรับปรุงหลักสูตร ประมวล
การสอน เนื้อหาวิชา ความเข้าใจในศิลปะ รวมทั้งวิธีการสอน สื่อการสอน ตลอดจน
ส่งเสริมความรู้ของอาจารย์ผู้สอนศิลปะในวิทยาลัยครู
2. เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครู ในการแก้ปัญหา
ต่าง ๆ เช่น หลักสูตร วิธีการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล
3. เป็นข้อมูลสำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชา ความเข้าใจในศิลปะ ในการปรับปรุง
การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น